

Archeologisch onderzoek Bergweg 26 te Ommen

Inventariserend veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 643

Archeologisch onderzoek Bergweg 26 te Ommen

Inventariserend Veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 643

Definitief

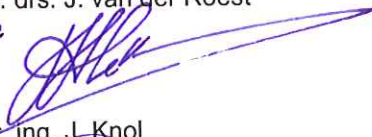
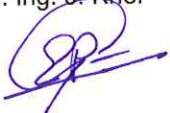
ISSN 1573-5710

Opdrachtgever:
BDC Ingenieurs en Architecten

Grontmij Nederland bv
Assen, 30 mei 2008

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek Bergweg 26 te Ommen
Subtitel : Inventariserend Veldonderzoek
GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 643
Projectnummer : 252924
Referentienummer : 252924
Revisie : 1
Datum : 30 mei 2008

Auteur(s) : mevr. drs. P. Fijma
E-mail adres : paula.fijma@grontmij.nl
Gecontroleerd door : dhr. drs. J. van der Roest
i.o.
Paraaf gecontroleerd :
Goedgekeurd door : dhr. ing. J. Knol
i.o.
Paraaf goedgekeurd :
Contact : Stationsplein 12
9401 LB Assen
Postbus 29
9400 AA Assen
T +31 592 33 88 99
F +31 592 33 06 67
noord@grontmij.nl
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 22 april 2008
definitief : 30 mei 2008

Opdrachtgever : BDC Architecten en Ingenieurs

Uitvoerder : Grontmij Nederland bv
mevr. drs. P. Fijma

Bevoegd gezag : Gemeente Ommen

Locatie : gemeente : Ommen
plaats : Ommen
toponiem : Bergweg

RD-coördinaten : NW x: 225.415 / y: 502.067

NO x: 225.558 / y: 502.072

ZW x: 225.388 / y: 502.008

ZO x: 225.388 / y: 502.008

kaartblad : 22C Ommen

afm. plangebied : 1,1 hectare

AMK : monumentnr. : -

Archis2 : CIS-code : 28941

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Plangebied.....	5
1.3	Doelstelling.....	5
2	Bureauonderzoek.....	6
2.1	Werkwijze.....	6
2.2	Historische, huidige en toekomstige situatie.....	6
2.3	Geologie, geomorfologie en bodem.....	6
2.3.1	Geologie.....	6
2.3.2	Geomorfologie.....	6
2.3.3	Bodem.....	6
2.4	Bekende archeologische waarden.....	7
2.4.1	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW).....	7
2.4.2	Archeologisch Informatiesysteem (Archis 2).....	7
2.4.3	De Archeologische Monumentenkaart (AMK).....	8
2.4.4	Cultuurhistorische Atlas van Overijssel.....	8
2.4.5	Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH).....	8
2.5	Archeologische verwachting.....	8
3	Veldonderzoek.....	10
3.1	Methode.....	10
3.2	Resultaten.....	10
4	Evaluatie.....	11
4.1	Conclusie.....	11
4.2	Aanbevelingen.....	11

Bijlage 1: Locatie Plangebied

Bijlage 2: Toekomstige situatie

Bijlage 3: Archeologische Basiskaart

Bijlage 4: Locatie Boringen

Bijlage 5: Boorprofielen

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Grontmij Nederland bv heeft in opdracht van BDC Ingenieurs en Architecten een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (IVO) uitgevoerd in het plangebied Bergweg 26 te Ommen. De aanleiding voor het onderzoek is de toekomstige nieuwbouw in het plangebied. Tijdens de bouw zullen werkzaamheden worden uitgevoerd die de bodem en eventueel aanwezige archeologisch resten kunnen verstoren of vernietigen. Daarom dient in het plangebied een IVO te worden uitgevoerd.

1.2 Plangebied

Het plangebied ligt in het buitengebied ten zuiden van de bebouwde kom van Ommen en ten westen van Besthen. Het terrein is aan de westzijde te bereiken via de Bergweg. Ten tijde van het onderzoek was het terrein in gebruik als erf met woning, grasland en een voormalige paardenbak. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 1,2 hectare. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1.

1.3 Doelstelling

Doel van IVO is het bepalen van de mate van gaafheid van het bodemprofiel en zo mogelijk het opsporen en in kaart brengen van eventueel aanwezige archeologische nederzettingen in het plangebied. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek noodzakelijk is.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is om de bekende en potentiële archeologische waarden van het gebied in kaart te brengen. Hierbij is gebruik gemaakt van bodem-, geologische-, topografische- en historische kaarten, Archis 2, Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW), de Cultuurhistorische Atlas van Overijssel en relevante literatuur. Aan de hand van deze gegevens is een specifieke archeologische verwachting opgesteld.

2.2 Historische, huidige en toekomstige situatie

Op een kaart uit de periode 1851-1852¹ is te zien dat de Bergweg reeds aanwezig is. De verkaveling rond het plangebied kwam in deze periode gedeeltelijk overeen met de huidige situatie. Het plangebied was echter nog niet ontgonnen en bestond uit heidegebied.

Tegenwoordig is het terrein in gebruik als erf met woonhuis, grasland en een voormalige paardenbak. Rond het woonhuis kan de bodem en daarmee eventueel aanwezige archeologische waarden zijn verstoord als gevolg van de bouw van de woning. Ter plaatse van het grasland is de bodem waarschijnlijk alleen verstoord als gevolg van agrarische activiteiten.

De opdrachtgever is voornemens om de bestaande gebouwen in het plangebied te slopen en vier nieuwe gebouwen te realiseren. De locatie en omvang van de nieuwbouw is bekend (zie Bijlage 2). De diepte van de grondwerkzaamheden is niet bekend.

2.3 Geologie, geomorfologie en bodem

2.3.1 Geologie

In de laatste ijstijd, het Weichselien, reikte het landijs niet verder dan Hamburg. Er heerste in ons land een periglaciaal klimaat. Door de koude omstandigheden vond er nauwelijks bodemvorming plaats. Hierdoor had de wind vrij spel op de aan het oppervlak liggende zanden in beekdalen en het keizand. Deze zanden zijn, voornamelijk aan het eind van het Weichselien, als een deken over de oudere afzettingen afgezet. Dit dek is niet overal even dik, zodat het landschap een golvend karakter kreeg. Dit karakter is door menselijk ingrijpen grotendeels verloren gegaan. De relatief hogere delen (zandruggen en zandkoppen) vormden in het verleden aantrekkelijke locaties voor bewoning.

2.3.2 Geomorfologie

De geomorfologie van het plangebied bestaat uit gordeldekzandwelingen al dan niet met oud bouwlanddek (code 3L6). De dekzandwelingen vormen een glooiend reliëf.

2.3.3 Bodem

Volgens de Bodemkaart van Nederland² bestaat de bodem in het plangebied uit gooreerdgronden van leemarm en zwak lemig fijn zand (type pZn21). Meestal ligt de bouwvoor van deze gronden direct op de C-horizont (niet door bodemvorming beïnvloede grondlaag). Bij de hoger gelegen gooreerdgronden komt soms een (lichte) inspoelingslaag (B-horizont) voor.

¹ Geudeke, G.W & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

² Booij, A.H., 1989. *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 22 Coevorden*. Stiboka, Wageningen.

Tabel 2.3: Tijdschaal van het Kwartair

			Duizend jaar geleden
Holoceen			10-0
Pleistoceen	Laat-Pleistoceen	Weichselien	100-10
		Eemien	130-100
	Midden-Pleistoceen	Saalien	250-130
		Holsteinien	300-250
		Elsterien	350-300
		Cromerien	750-350
	Vroeg-Pleistoceen	Bavelien	900-750
		Menapien	1100-900
		Waalien	1300-1100
		Eburien	1600-1300
		Tiglien	2100-1600
		Pretiglien	2300-2100

2.4 Bekende archeologische waarden

2.4.1 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)

De archeologische verwachtingskaart IKAW geeft een gebiedsindeling in vier categorieën weer op basis van de verwachting van archeologische vondsten (gebieden met een zeer lage, lage, middelhoge, dan wel hoge archeologische verwachting). De kaart is voornamelijk gebaseerd op bodemtypen. Volgens de IKAW heeft het plangebied een hoge trefkans op het aantreffen van archeologische waarden (zie bijlage 3).

2.4.2 Archeologisch Informatiesysteem (Archis 2)

In het Archeologisch Informatiesysteem (Archis 2) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) staan bekende archeologische waarnemingen geregistreerd. Er zijn binnen het plangebied zelf geen archeologische vondsten bekend. In een straal van circa 500 m om het plangebied zijn vijf waarnemingen bekend (zie tabel 2.4 en 2.5 en bijlage 3).

Tabel 2.4: Overzicht van waarnemingen

Waarnemingsnummer	Datering	Aard
1940	Middeleeuwen	Fragmenten aardewerk
12743	Midden Romeinse Tijd	Crematieresten
12739	Neolithicum	Stenen werktuig
12788	Midden-Laat Neolithicum	Vuurstenen bijl
12787	Mesolithicum	Vuursteen

Tabel 2.5: Overzicht van archeologische perioden³

Periode	Tijd		
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		tot	9.000 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	-	4.900 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	-	1.900 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr.	-	800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	-	12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	-	450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1.050 n.Chr.
Late Middeleeuwen	1.050	-	1.500 n.Chr.
Nieuwe Tijd	1.500	-	heden

2.4.3 De Archeologische Monumentenkaart (AMK)

De AMK is een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland, dat door de RACM in samenwerking met de desbetreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit Archis. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de RACM gehanteerde criteria (kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde). Volgens de AMK zijn er in en in de directe omgeving van het plangebied geen AMK-terreinen geregistreerd (zie bijlage 3).

2.4.4 Cultuurhistorische Atlas van Overijssel

In aanvulling op de landelijke verwachtingskaarten hebben veel provincies eigen verwachtingskaarten vervaardigd, waarin veel lokale gebiedskennis is opgenomen. Deze kaarten hebben over het algemeen een hoger detailniveau dan de landelijke kaarten. De Cultuurhistorische Atlas van de provincie Overijssel geeft inzicht in historische landschapsstructuren, bouwkundige monumenten en archeologische vindplaatsen van de regio. De Cultuurhistorische Atlas van Overijssel heeft geen aanvullende informatie opgeleverd.

2.4.5 Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH)

Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) heeft alle bekende archeologische en bouwkundige monumenten en historisch-geografische informatie samengebracht in een digitale kaart. Via deze kaart zijn cultuurhistorische waarden eenvoudig per gebied te bekijken. Het raadplegen van KICH heeft voor het plangebied geen aanvullende informatie opgeleverd met betrekking tot archeologie.

2.5 Archeologische verwachting

Op basis van de hierboven onderzochte aardwetenschappelijke informatie en bekende archeologische waarden is de verwachtingswaarde voor het plangebied middelhoog voor alle archeologische perioden in tegenstelling tot de IKAW. Bekende vondsten uit de omgeving van het plangebied bestaan over het algemeen uit losse vondsten en zijn relatief ver van het plangebied aangetroffen. Mogelijk ligt het plangebied op een dekzandwieling. Deze hoger gelegen delen in het landschap werden in het verleden gezien als gunstige bewoningslocaties. De bodem in het plangebied is waarschijnlijk grotendeels onverstoord.

De archeologische waarden kunnen direct onder de bouwvoor worden verwacht. De vondsten die verwacht worden uit de Steentijd zijn bewerkt of verbrand vuursteen, houtskool en uit de neolithische periode, aardewerk. Uit de Bronstijd tot en met de IJzertijd kunnen daarnaast me-

³ Voor de dateringen is gebruik gemaakt van:

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 1996. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, I: Laat-Paleolithicum. In: *Palaeohistoria* 37/38 (1995-1996), pp. 71-125.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 2000. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, II: Mesolithicum. In: *Palaeohistoria* 39/40 (1997-1998), pp. 99-164.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 2002. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, III: Neolithicum. In: *Palaeohistoria* 41/42 (1999-2000), pp. 99-164.

taalvondsten, sporen van waterputten, afvalkuilen, greppels en paalkuilen worden verwacht. Archeologische waarden die kunnen worden verwacht uit de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen bestaan uit voor de betreffende periode kenmerkend aardewerk, metaalresten, funderingen en puinresten en tevens sporen van paalkuilen, waterputten, afvalkuilen en greppels.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

Het veldwerk voor het inventariserende veldonderzoek is op 27 mei 2008 verricht door een archeoloog. Het veldonderzoek is gecombineerd uitgevoerd met het milieukundige onderzoek. Hierbij zijn 7 archeologische grondboringen⁴ uitgevoerd met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm tot een diepte van maximaal 1,8 m beneden maaiveld. De boorprofielen zijn beschreven conform NEN5104 en de STIBOKA legenda. De opgeboorde grond is gezeefd op een 4 mm-zeef en onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals verbrand of bewerkt bot, houtskool en aardewerk. Verder is gekeken naar bodemverkleuringen die zouden kunnen wijzen op mogelijke vegetatie- en/of cultuurlagen of grondsporen. De locatie van de boorpunten wordt weergegeven in bijlage 4 en de boorprofielen worden weergegeven in bijlage 5.

3.2 Resultaten

Bij geen van de uitgevoerde boringen is een intact podzolprofiel aangetroffen. Van de meeste boringen was het profiel verstoord tot in de top van de C-horizont. Boringen C9 en C3 zijn uitgevoerd in een voormalige paardenbak. Bij deze boringen bestaat de bovenste laag uit ophoogzand ten behoeve van de paardenbak. Daaronder wordt de oude bouwvoor aangetroffen, die direct overgaat in de grijze C-horizont. Bij boringen D1 en D5 is de bouwvoor 0,2m tot 0,4 m dik en licht- tot donkergrijs van kleur. Onder de bouwvoor is een circa 0,6 m dikke, verstoorde laag aangetroffen. De verstoorde laag bestaat uit een vermenging van de top van de C-horizont en de bouwvoor. Onder de verstoorde laag wordt de C-horizont waargenomen. Het profiel van boring C19 bestaat uit een bouwvoor met direct daaronder de C-horizont. De C-horizont wordt vanaf ongeveer 0,25 m beneden het maaiveld aangetroffen.

Alleen boring D7 vertoont kenmerken van een onverstoord bodemprofiel. Bij deze boring bestaat de bovenste laag uit donkerbruin, zeer humeus, matig leemarm, zeer fijn zand (Aan-horizont). Deze bouwvoor is ongeveer 0,4 m dik. Onder de bouwvoor is (een restant van) een esdek aangetroffen. De Aan-horizont is ongeveer 0,3 m dik en bestaat uit donkerbruin, humusrijk, matig leemarm, zeer fijn zand. Onder het esdek is een BC-horizont aangetroffen. Deze is ongeveer 0,1 m dik en bestaat uit geelbruin zwak roesthoudend, matig humeus, zwak leemig, zeer fijn zand. Vanaf ongeveer 0,8 m beneden het maaiveld wordt de C-horizont gevonden.

Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied.

⁴ archeologische boringen: nummers C3, C9, C19, D1, D5, D6 en D7.

4 Evaluatie

4.1 Conclusie

Uit de bureaustudie is gebleken dat het plangebied mogelijk op een dekzandkop op –rug ligt. Deze hoger gelegen delen van het landschap werden in het verleden gezien als gunstige plekken voor bewoning. De archeologische verwachting van het plangebied is daarom middelhoog. Er kunnen archeologische resten worden verwacht uit alle archeologische perioden. Deze kunnen worden in aangetroffen in de bodemlagen direct onder de bouwvoor.

Tijdens het Inventariserend Veldonderzoek zijn op het terrein van circa 1,2 ha 7 boringen uitgevoerd. Uit het veldonderzoek blijkt dat de bodemopbouw in het plangebied grotendeels verstoord is. Er zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van een archeologische nederzetting.

4.2 Aanbevelingen

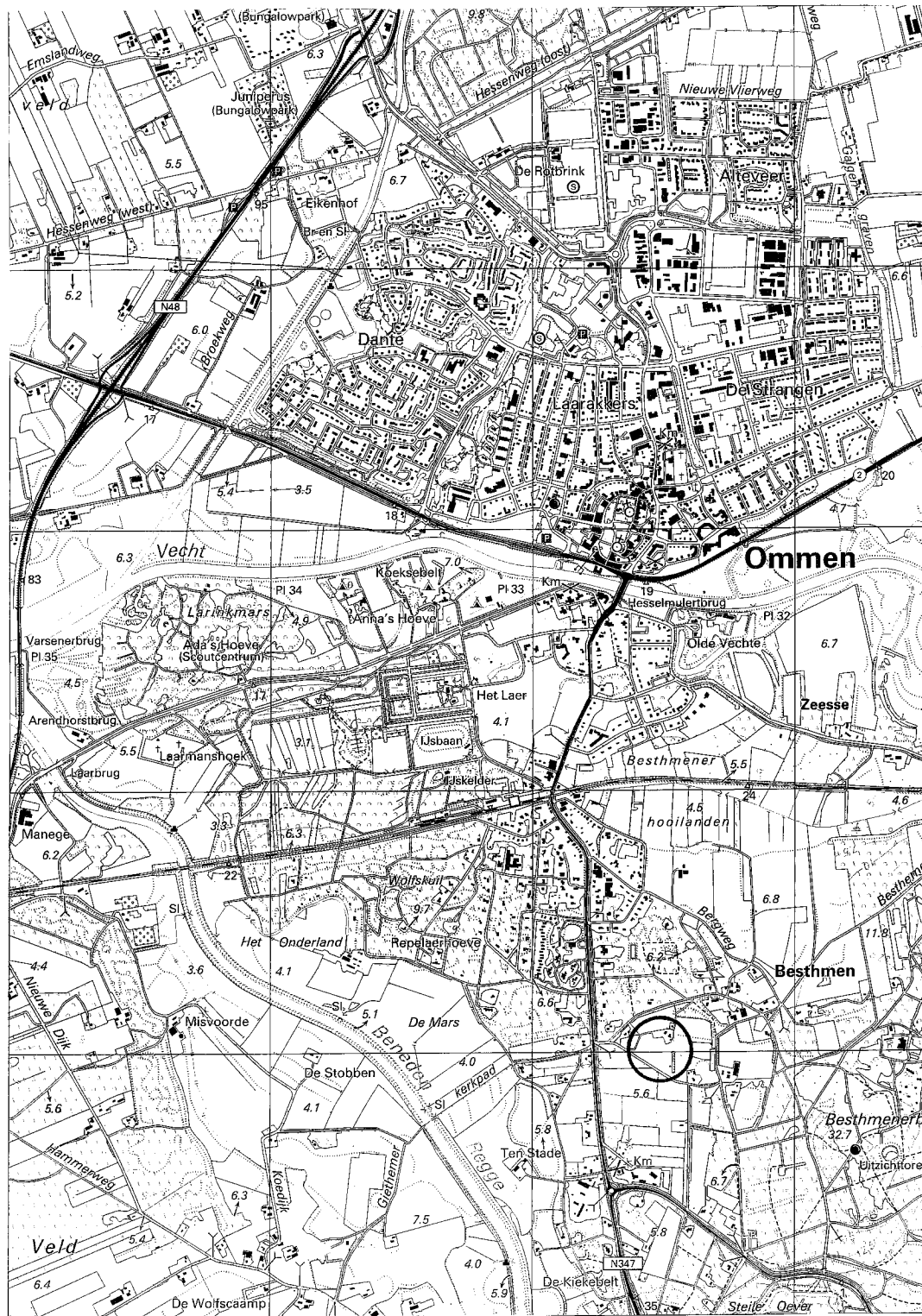
Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen grondwerkzaamheden kunnen zonder archeologisch bezwaar worden uitgevoerd.

Hoewel er bij het veldonderzoek geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, moet er op gewezen worden dat het onderzoek gebaseerd is op een steekproef. Mochten tijdens de grondwerkzaamheden ten behoeve van de bouw van de woning toch archeologische waarden, vondsten en/of sporen worden aangetroffen, dan dient direct contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag.

Met betrekking tot de resultaten van dit onderzoek en de gegeven aanbeveling wordt geadviseerd contact op te nemen met het bevoegd gezag in kwestie.

Bijlage 1

Locatie Plangebied

Locatie Plangebied

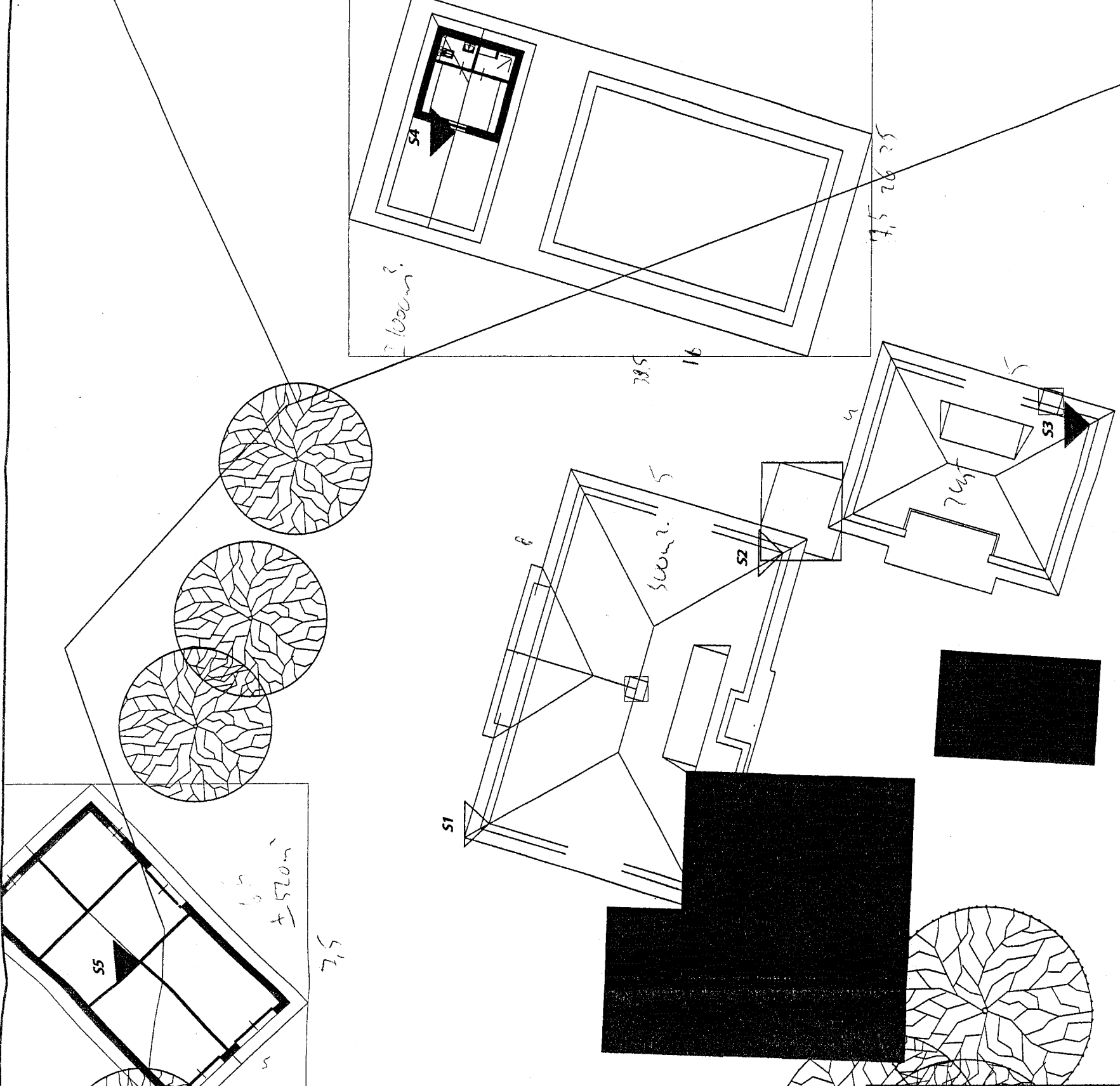
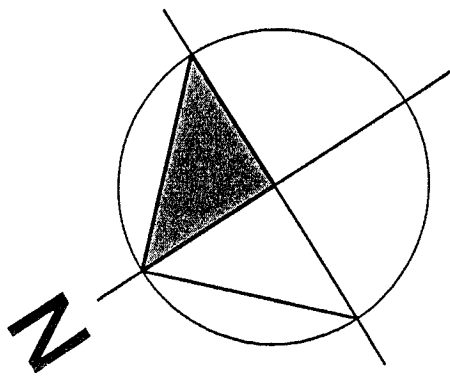

Bron: ANWB Topografische Atlas Overijssel 1:25.000

Bijlage: 1
PN: 243615

Bijlage 2

Toekomstige situatie

sondering 10 m
sondering 15 m

Status

Definitief

Project **Beyweg 20
Huisbouw woning**

Oprichtgever

BBC Ingeieurs en architecten

Onderdeel

Grontmij Nederland bv
Postbus 485
6800 AL Arnhem
T +31 26 355 83 55
F +31 26 445 92 81
W www.grontmij.com

SONDERING TEKENING

Rev.	Wijziging	Dat.	Get.	Acc.	Projectnummer	Bladnummer
					240114	SONDERINGEN
					Besteknummer	Schaal
						A3
			Get.	Gez.	Acc.	Tekeningnummer
			TS			15-01-2008
						SB- 01

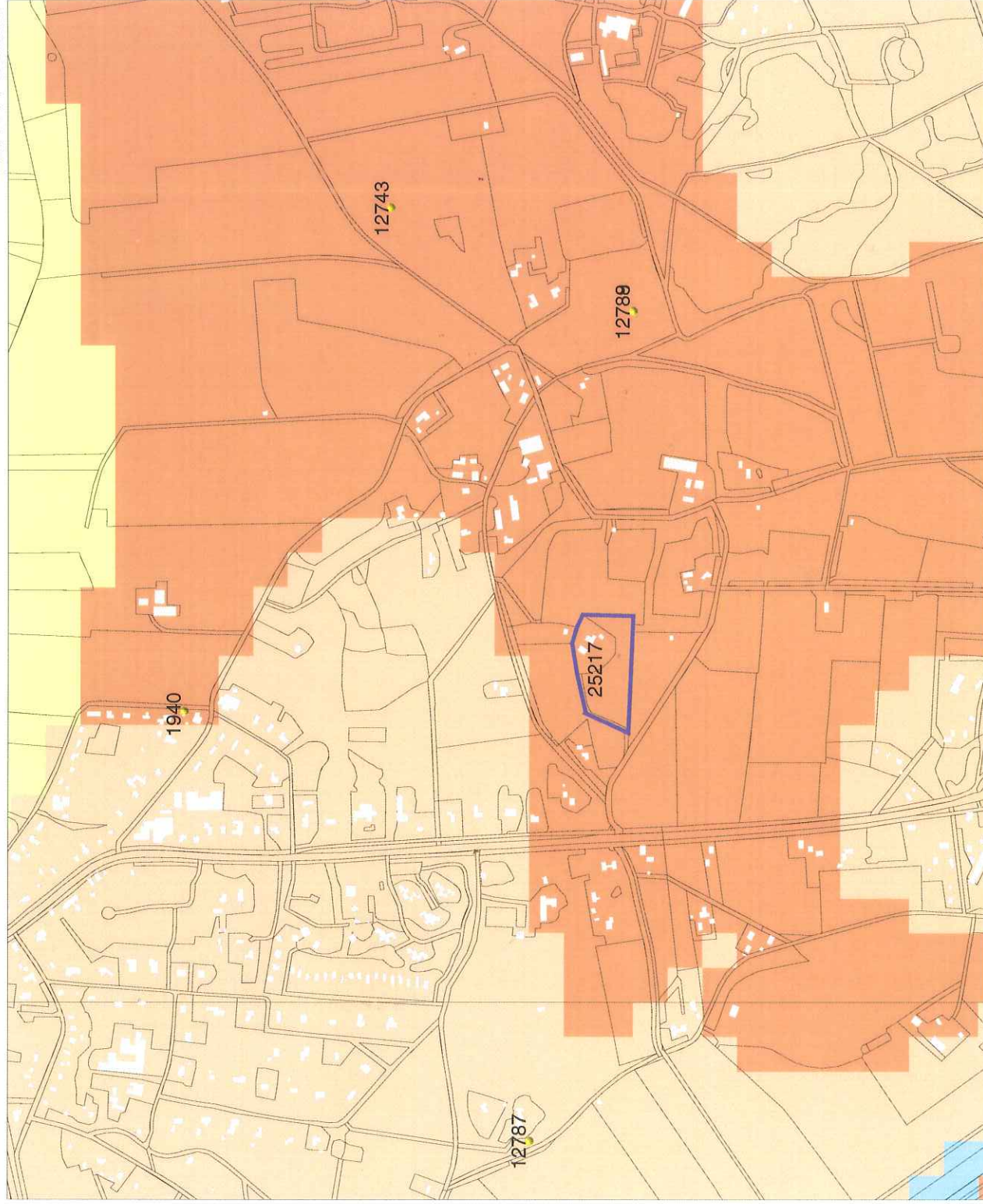
Grontmij Groep Alle rechten voorbehouden

Plottdatum:

10-3-08

Bijlage 3

Archeologische Basiskaart

Legenda

- HUIZEN
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)
- WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

- zeer lage trekfkans
- lage trekfkans
- middelhoge trekfkans
- hoge trekfkans
- lage trekfkans (water)
- middelhoge trekfkans (water)
- hoge trekfkans (water)
- water
- niet gekarteerd

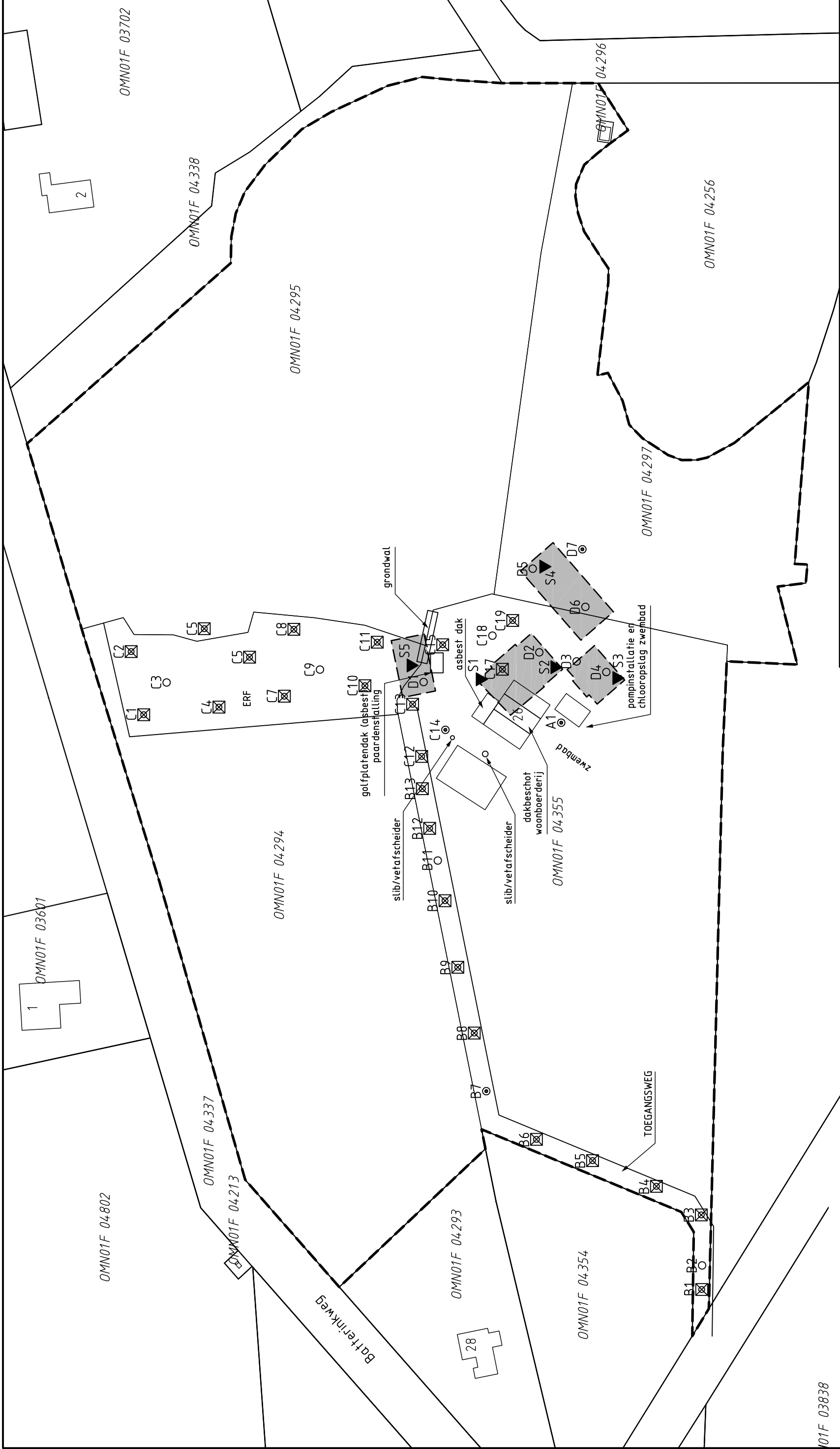
PLAATSNAMEN

RACM
Archis2

Bijlage 4

Locatie Boringen

01F 03838

VERKLARING:

- 5 ○ BORING
- 3 ○ BORING MET PEILBUIS
- 6 ☒ ASBESTGAT MET BORING
- GRENS ONDERZOEKSLOCATIE

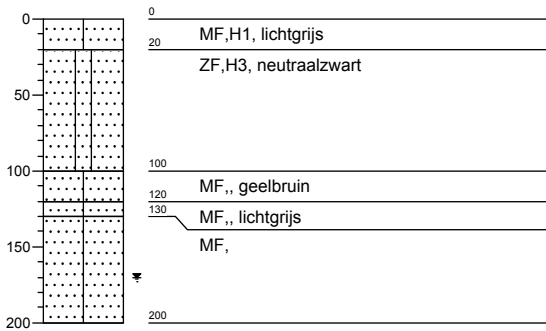
Status: CONCEPT	
Project: ARCHEOLOGISCH BODEMONDERZOEK BERGWEG 26 TE OMMEN	
Opdrachtgever: BDC INGENIEURS EN ARCHITECTEN	
Onderdeel: SITUATIE MET BORINGEN, PEILBUIS EN ASBESTGATEN	Schaal: 1:1000
Projectnummer: 240114	Bladnummer: 4
Tekeningnummer: 44A-55458	Besteknummer: A3
Besteknummer: E.B	Formaat: A3
Get.: E.B	Datum: 28-05-2008
Gez.: E.B	Acc.:
Datum: 28-05-2008	Bijlage: 4
Plotsdatum: 30-05-2008	
Filenaam: 44A55455	
© Grontmij Groep Alle rechten voorbehouden	

OMN01F 01574

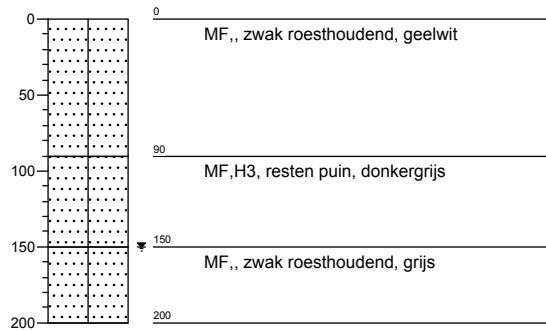
Bijlage 5

Boorprofielen

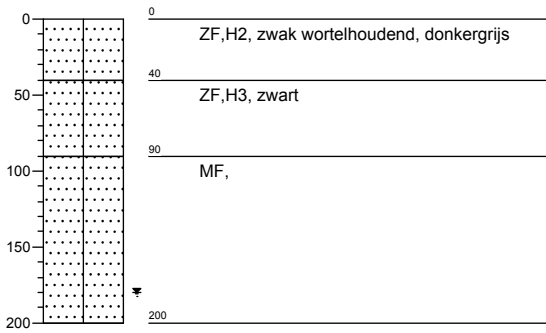
Boring D1

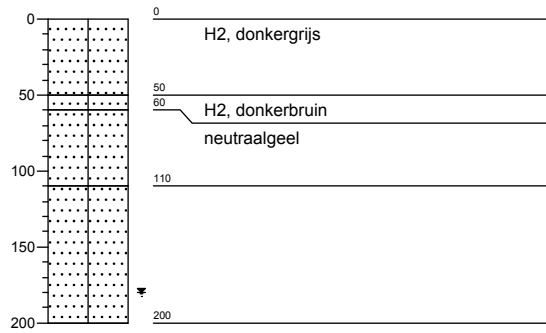
Boring C3

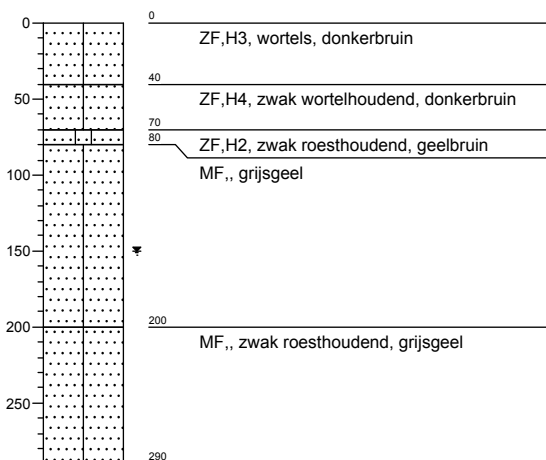
Boring D5

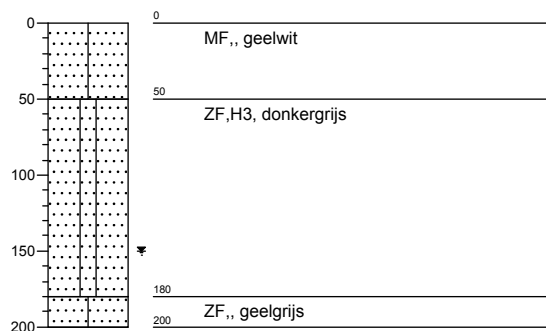
Boring D6

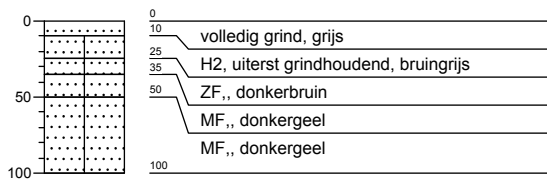
Boring D7

Boring C9

Boring C19

Legenda

Minerale sedimenten

Indeling naar lutumgehalte (delen < 2 µm)
(voor waterafzettingen)

	zeer kleiarm zand (0 - 3% lutum)
	matig kleiarm zand (3 - 5% lutum)
	kleiig zand (5 - 8% lutum)
	zeer lichte zavel (8 - 12% lutum)
	matig lichte zavel (12 - 18% lutum)
	zware zavel (18 - 25% lutum)
	lichte klei (25 - 35% lutum)
	matig zware klei (35 - 50% lutum)
	zeer zware klei (meer dan 50% lutum)

Veen

	veen
	kleiig veen
	zandig veen

Aanduidingen (gebruikt in combinatie met bovenstaande indeling)

Indeling van zand naar korrelgrootte

UF	uiterst fijn zand	(M50-cijfer	50-	105 µm)
ZF	zeer fijn zand	(M50-cijfer	105-	150 µm)
MF	matig fijn zand	(M50-cijfer	150-	210 µm)
MG	matig grof zand	(M50-cijfer	210-	420 µm)
ZG	zeer grof zand	(M50-cijfer	420-	2000 µm)

Indeling naar leemgehalte (delen < 50 µm)
(voor windafzettingen)

	zeer leemarm zand (0 - 5% leem)
	matig leemarm zand (5 - 10% leem)
	zwak lemig zand (10 - 18% leem)
	sterk lemig zand (18 - 33% leem)
	zeer sterk lemig zand (33 - 50% leem)
	zandige leem (50 - 85% leem)
	siltige leem (meer dan 85% leem)

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

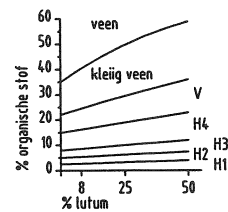
- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

Indeling naar gehalte organische stof

H1	humusarm
H2	matig humeus
H3	zeer humeus
H4	humusrijk
V	venig

www.grontmij.nl